

موسوعة معارف أهل البيت

في الكتب الأربعة

الجزء الأول

المقالات

تأليف

المؤسسة الثقافية لمعارف الثقلين الوحيانية

مكتبة بيدار

عنوان و نام پدیدآور: موسوعة معارف أهل البيت (عليه السلام) في الكتب الأربعة / تأليف المؤسسة الثقافية لمعارف الثقلين الوحيانية
مشخصات نشر: قم، مكتبة بیدار، ۱۴۴۱ق. = ۱۳۹۸ش.
مشخصات ظاهری: ۱۲ج.
شابک:

(دوره) 978-964-7155-71-7

(ج. ۱) 978-964-7155-70-0

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

یادداشت: مندرجات: ج. ۱. المقالات.

موضوع: احادیث شیعه - قرن ۱۴

موضوع: حدیث - نقد و تفسیر

موضوع: حدیث - تأویل

شناسه افزوده: المؤسسة الثقافية لمعارف الثقلين الوحيانية

رده بندی کنگره: ۱۳۹۸ م ۸ / ۹ / ۱۳۶ BP

رده بندی دیوئی: ۲۹۷ / ۲۱۸

شماره کتابشناسی: ۹۸۵۲۶۱۴

www.ketab.ir

◀ الكتاب: موسوعة معارف أهل البيت (عليه السلام) / ج ١

◀ المؤلف: المؤسسة الثقافية لمعارف الثقلين الوحيانية

◀ الناشر: مكتبة بيدار، قم، الهاتف: ٣٧٧٤٣٤٢٩

◀ المطبعة: أصيل

◀ الطبعة: الأولى

◀ سنة الطبع: ١٤٤١ق. / ١٣٩٨ش.

◀ عدد المطبوع: ٢٠٠

◀ ردمك: (ج.١) ٩٧٨ - ٩٦٤ - ٧١٥٥ - ٧٠ - ٠ (ISBN) 978-964-7155-70-0 (VOL. 1)

◀ (الدورة ١٢ مجلد) ٩٧٨ - ٩٦٤ - ٧١٥٥ - ٧١ - ٧ (12 VOLS.) 978-964-7155-71-7

◀ كلية الحقوق محفوظة للمؤسسة الثقافية لمعارف الثقلين الوحيانية

فهرست مقالات

- دیاچه ۲۷
- معارف و حیانی و معارف عقلانی / محمدصادق کامران ۳۱
- میراث حدیث شیعه / سید محمدکاظم طباطبایی ۴۷
- اهل بیت علیهم السلام و جایگاه تقیه در تبیین دین / قاسم جوادی (صفری) ۱۱۷
- بررسی تأثیر تقیه در روایات اعتقادی شیعه / سید عبدالمجید حسینی زاده ۱۸۷
- وضع و یا جعل حدیث و آثار آن در مسائل دینی و اجتماعی / محسن بیدارفر ۲۴۵
- نقد محتوایی حدیث / عبدالهادی مسعودی ۲۹۷
- فهم روشمند حدیث / عبدالهادی مسعودی ۳۲۷
- ولایت تشریعی امامان معصوم علیهم السلام / سید محمد انتظام ۳۶۵
- جریان غلو و تأثیر آن بر معارف اهل بیت علیهم السلام / حسین صفره ۴۹۷
- پدیده نقل به معنا در روایات / مهدی مهریزی ۵۶۷
- قلمرو دین / محمدرضا مصطفی پور ۶۰۳

فهرست مطالب

۲۷	❖ دیباچه
۳۱	❖ معارف و معانی و معارف عقلانی
۳۸	عقل و طور و رای عقل
۳۹	واقع‌نمایی عقل و کشف از واقع
۴۰	کشف و وصول به واقع از منظر فیلسوفان
۴۲	حجیت عقل و کاشفیت آن از واقع در دیدگاه روایات
۴۵	کتاب‌نامه
۴۷	❖ میراث حدیث شیعه
۴۸	تعریف تاریخ حدیث
۴۸	اهمیت بررسی حدیث و تاریخ آن
۴۹	ویژگی‌های تاریخ حدیث شیعه
۴۹	۱. دسترسی به معصومان علیهم‌السلام
۵۰	۲. بی‌نیازی از غیر معصوم
۵۰	۳. وجود راویان فرهیخته
۵۱	۴. طرح پرسش‌ها و پاسخ‌های جدید
۵۱	۵. روشن شدن جزئیات معارف

۸. موسوعة معارف أهل البيت (ع) / ج ۱

- ۵۲ ۶. آموزش قواعد کلی.....
- ۵۲ ۷. ترویج فرهنگ نوشتاری.....
- ۵۳ فرهنگ مکتوب شیعه.....
- ۵۳ ترغیب اصحاب به نگارش.....
- ۵۵ سیر نگاشته‌های حدیثی.....
- ۵۶ تاریخ‌گذاری مهمترین وقایع.....
- ۵۷ دوره اول: قبل از عصر صادقین (ع).....
- ۵۷ میراث حدیثی امیر المومنین (ع).....
- ۵۷ الف) گزارش روایات پیامبر (ص).....
- ۵۸ ۱. کتاب علی.....
- ۵۹ ۲. صحیفه امام علی (ع).....
- ۶۰ ۳، ۴ و ۵. جفر، جامه و صحیفه الفرائض.....
- ۶۰ ۶. مصحف امام علی (ع).....
- ۶۱ ب) روایات علوی.....
- ۶۲ ۱. خطبه‌ها.....
- ۶۲ ۲. سخنان حماسی.....
- ۶۳ ۳. دیگر نامه‌ها.....
- ۶۴ ۴. گزارش قضاوت.....
- ۶۴ ۵. دعاها.....
- ۶۴ میراث حدیثی حضرت فاطمه (ع).....
- ۶۵ سخنان فاطمی (ع).....
- ۶۵ مصحف حضرت فاطمه (ع).....
- ۶۶ میراث حدیثی حسنین (ع).....
- ۶۷ میراث حدیثی امام سجاد (ع).....

..... فهرست مطالب ۹

.....	تلاش‌های اصحاب در سده نخست	۶۹
.....	ابن عباس	۶۹
.....	ابورافع و فرزندانش	۷۰
.....	حارث همدانی	۷۰
.....	زید بن وهب	۷۱
.....	سلیم بن قیس	۷۱
.....	دوره دوم: عصر صادقین (علیهم‌السلام)	۷۱
.....	عصر امام باقر و امام صادق (علیهم‌السلام)	۷۲
.....	تغییرات سیاسی، اجتماعی	۷۲
.....	الف) درمان کبابت حدیث	۷۲
.....	ب) تزلزل در حکومت	۷۳
.....	تغییرات فرهنگی	۷۳
.....	الف) آغاز پُرسِمان	۷۳
.....	ب) ارتقای فرهنگی اصحاب	۷۴
.....	ج) مراجعه به اهل بیت	۷۴
.....	نمونه‌هایی از کوشش‌های امام باقر و امام صادق (علیهم‌السلام)	۷۴
.....	الف) آموزش و انتشار حدیث	۷۴
.....	ب) تربیت شاگردان زبده و فقیه	۷۵
.....	ج) عمق بخشیدن به معارف علمی	۷۵
.....	د) اثرگذاری بر دانشمندان اهل سنت	۷۶
.....	شیوه‌های نشر حدیث	۷۶
.....	الف) مجالس عمومی	۷۶
.....	ب) جلسات اختصاصی	۷۷
.....	ج) نامه و نگارش	۷۷

۱۰ > موسوعة معارف أهل البيت (عليه السلام) / ج ۱

۷۷	 (د) ارجاعات
۷۸	 (هـ) عرضة حديث
۷۸	 ميراث حديثي صادقین (عليه السلام)
۷۸	 ۱. اعتقادات
۷۹	 ۲. فقه
۷۹	 ۳. قواعد کلی
۸۰	 ۴. اخلاق
۸۰	 ۵. دعا
۸۱	 ۶. تاريخ و سيره
۸۱	 شاگردان برجسته صادقین (عليه السلام)
۸۲	 برترین ها
۸۳	 ۱. محمد بن مسلم ثقفی
۸۴	 ۲. زرارة بن أعین
۸۵	 دو رخداد مهم عصر صادقین (عليه السلام)
۸۵	 اصول اربعمائه
۸۷	 سرنوشت اصول
۸۷	 پیدایش غالیان
۸۸	 دوره سوم: حدیث پس از عصر صادقین (عليه السلام)
۸۹	 (الف) وضعیت اجتماعی
۹۰	 (ب) وضعیت فرهنگی
۹۰	 شیوه‌های نشر حدیث در دوره امامان متأخر
۹۰	 مکاتبات
۹۱	 مسائل
۹۱	 احتجاجات

..... فهرست مطالب > ۱۱

۹۱	 میراث حدیثی امام کاظم علیه السلام
۹۲	 گونه‌های حدیثی امام کاظم علیه السلام
۹۳	 شاگردان امام کاظم علیه السلام
۹۳	 دوران امامت امام رضا علیه السلام
۹۴	 میراث حدیثی امام رضا علیه السلام
۹۴	 گونه‌های حدیثی امام رضا علیه السلام
۹۵	 عرضه حدیث
۹۶	 مکتوبات حدیثی امام رضا علیه السلام
۹۶	 تلاش‌های حدیثی اصحاب امام رضا علیه السلام
۹۷	 صفوان بن یحیی
۹۷	 احمد بن ابی نصر بزنطی
۹۸	 محمد بن ابی غمیر
۹۸	 یونس بن عبد الرحمان
۹۹	 میراث حدیثی امام جواد علیه السلام
۹۹	 مکتوبات
۱۰۰	 مباحثات
۱۰۰	 تلاش اصحاب
۱۰۰	 حسین بن سعید اهوازی
۱۰۱	 حدیث در دوران امام هادی علیه السلام
۱۰۲	 علی بن مهزیار
۱۰۳	 ابراهیم بن هاشم
۱۰۳	 سهل بن زیاد
۱۰۴	 حدیث در عصر امام عسکری علیه السلام
۱۰۵	 محمد بن حسن الصفار

- ۱۰۵ میراث حدیثی امام مهدی (عج)
- ۱۰۵ حوزه‌های حدیثی شیعه در سه سده نخست
- ۱۰۹ ویژگی‌های مدرسه حدیثی قم
- ۱۰۹ میراث‌داری
- ۱۰۹ برخورد شدید با نقل احادیث ضعیف و غالیانه
- ۱۱۰ برخی از مهمترین محدثان مدرسه حدیثی قم
- ۱۱۰ احمد بن محمد بن عیسی
- ۱۱۰ علی بن ابراهیم قمی
- ۱۱۱ احمد بن اسحاق فسی
- ۱۱۱ احمد بن محمد بن خالد بروقی
- ۱۱۱ محمد بن یحیی العطار
- ۱۱۱ عبدالله بن جعفر حمیری
- ۱۱۲ محمد بن حسن صفار
- ۱۱۳ کتاب‌نامه
- ۱۱۷ ❁ اهل بیت (ع) و جایگاه تقیه در تبیین دین
- ۱۱۷ اشاره
- ۱۱۸ معنای لغوی تقیه
- ۱۱۹ تقیه در قرآن
- ۱۲۰ تقیه بین مسلمانان و مفسران شیعی و سنی
- ۱۲۱ تقیه و تطوّر آن بین فقهای امامیه
- ۱۲۳ فصل اوّل: مباحث مقدماتی
- ۱۲۳ الف) تقیه به مثابه یک اصل عقلایی
- ۱۲۷ ب) مدعای بحث
- ۱۲۷ ج) توهم تقیه

..... فهرست مطالب > ۱۳

- فصل دوم: روایات در اثبات تقیه یا تقیه در روایات شیعه ۱۳۰
- بخش اول: دستور تقیه در روایات ۱۳۰
- بخش دوم: روایات تقیه‌ای در تبیین دین ۱۳۲
- بخش سوم: روایات امر به بیان حق در مقابل تقیه ۱۳۹
- معنای تدبیر، حزم و احتیاط در روایات تقیه ۱۴۱
- فصل سوم: شواهد نفی تقیه ۱۴۴
- شاهد اول: ائمه علیهم‌السلام مرجعیت علمی مسلمانان ۱۴۴
- الف) موقعیت ائمه علیهم‌السلام بین عالمان اسلامی ۱۴۵
- ب) موقعیت ائمه علیهم‌السلام بین حاکمان عصر خود ۱۴۶
- ج) موقعیت ائمه علیهم‌السلام در بین ملحدان مصاحب با ایشان ۱۴۷
- شاهد دوم: اصل عدم تقیه در زندگی معصومان علیهم‌السلام ۱۴۷
- شاهد سوم: روایات خلاف تقیه در کتاب شیعه ۱۴۸
- شاهد چهارم: عدم مزاحمت حاکمان نسبت به محدثان و راویان حدیث ۱۴۹
- شاهد پنجم: روش ابن زهره ۱۵۰
- شاهد ششم: عدم پذیرش توبه خوارج از سوی امام علی علیه‌السلام ۱۵۳
- شاهد هفتم: مسائل مالی ائمه علیهم‌السلام ۱۵۳
- شاهد هشتم: حضور ناشناخته در حکومت‌ها ۱۵۵
- شاهد نهم: نوشته‌های اصحاب ائمه علیهم‌السلام در مباحث اختلافی ۱۶۲
- شاهد دهم: موضع‌گیری‌های خلاف تقیه‌ای معصومین علیهم‌السلام ۱۶۳
- شاهد یازدهم: عدم حجیت خبر واحد ۱۶۴
- شاهد دوازدهم: انسداد باب علم ۱۶۵
- شاهد سیزدهم: بررسی آماری احادیث تقیه ۱۶۵
- شاهد چهاردهم: مواجهه و انکار ائمه علیهم‌السلام نسبت به روایات دروغین ۱۶۶
- شاهد پانزدهم: شیعیان قبل از امام باقر علیه‌السلام احکام را از دیگران می‌گرفتند ۱۷۰

شاهد شانزدهم: اختلاف روایات سبب حمل بر تقیه.....	۱۷۰
شاهد هفدهم.....	۱۷۱
شاهد هجدهم.....	۱۷۱
شاهد نوزدهم.....	۱۷۲
شاهد بیستم.....	۱۷۳
شاهد بیست و یکم.....	۱۷۳
شاهد بیست و دوم: فهرستی از موارد دیگر بر نفی تقیه.....	۱۷۴
نتیجه این نوشتار.....	۱۷۹
کتابنامه.....	۱۸۰
✽ بررسی تأثیر تقیه در روایات اعتقادی شیعه.....	۱۸۷
مقدمه.....	۱۸۷
تعریف لغوی تقیه.....	۱۸۷
تعریف اصطلاحی تقیه.....	۱۸۷
الف) نزد شیعه.....	۱۸۸
ب) نزد اهل سنت.....	۱۸۸
ج) در معاجم فقهی.....	۱۸۸
ادله و شواهد مشروعیت تقیه.....	۱۸۸
پیشینه تحقیق.....	۱۸۹
تقسیمات تقیه.....	۱۹۱
نسبت میان تقیه و توریه.....	۱۹۱
توحید.....	۱۹۲
الف) تشبیه و تنزیه، صورت داشتن و رؤیت خداوند.....	۱۹۳
ب) مسائل مربوط به صفات خداوند.....	۱۹۹
۱. عینیت ذات و صفات.....	۱۹۹

..... فهرست مطالب ۱۵

..... ۲۰۰	۲. غیریت اسم و مسمی
..... ۲۰۱	۳. کلام خداوند
..... ۲۰۱	خلق قرآن
..... ۲۰۶	نبوت
..... ۲۰۶	الف) عصمت پیامبران علیهم السلام
..... ۲۰۷	ب) اجتهاد پیامبران علیهم السلام
..... ۲۰۸	ج) موعود بودن اجداد پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله
..... ۲۰۹	معاد
..... ۲۰۹	الف) بهشت، دوزخ و رؤیت پروردگار در قیامت
..... ۲۰۹	ب) رجعت
..... ۲۱۰	عدل
..... ۲۱۰	الف) حسن و قبح عقلی
..... ۲۱۱	ب) جبر و تفویض، استطاعت و خلق افعال عباد
..... ۲۱۲	امامت
..... ۲۱۲	الف) امامت ائمه دوازده گانه علیهم السلام (اصلی ترین عقیده امامیه)
..... ۲۱۸	ب) فضیلت (در مورد امامان دوازده گانه علیهم السلام و خلفای سه گانه)
..... ۲۱۹	ج) اعلام نام امام علیه السلام
..... ۲۲۲	برخی دیگر از مسائل کلامی
..... ۲۲۲	کتمان علوم و معارف
..... ۲۳۷	کتاب نامه
..... ۲۴۵	❖ وضع و یا جعل حدیث و آثار آن در مسائل دینی و اجتماعی
..... ۲۴۵	عناوین مورد تحقیق
..... ۲۴۵	پیشگفتار
..... ۲۴۷	الف) معنای جعل و وضع در لغت و اصطلاح

- ب) اصطلاحات مشابه جعل ۲۴۷
۱. تحریف ۲۴۷
۲. تقطیع ۲۶۰
۳. جعل حدیثی در مقابل حدیثی صحیح ۲۶۱
- ج) علل روی آوردن به جعل حدیث ۲۶۲
- د) آثار جعل حدیث در دین و متدینین ۲۷۷
- ه) شمار احادیث ساختگی در نسبت با کل روایات ۲۸۰
- و) شمار جاعلان حدیث به نقل از اهل تحقیق ۲۸۴
- ز) روش‌های ساخت احادیث مجعول ۲۸۵
۱. مخالفت حدیث با نص قرآن ۲۸۵
۲. مخالفت حدیث با قواعد مسلم عقلی ۲۸۷
۳. مخالفت حدیث با سنت مسلم نبوی صلی الله علیه و آله ۲۸۷
۴. مخالفت حدیث با مسلمات تاریخی ۲۸۸
۵. شهرت یک و یا چند راوی حدیث به دروغ سازی ۲۸۹
۶. ثواب‌های بی حساب ۲۹۰
- ح) کتاب‌های مربوط به جعل حدیث ۲۹۱
- کتاب‌نامه ۲۹۳
- ❖ نقد محتوایی حدیث ۲۹۷
- مفهوم نقد حدیث ۲۹۷
- گونه‌شناسی نقد حدیث ۲۹۸
- زمینه نقد حدیث ۳۰۰
- معیارهای مهم نقد محتوایی حدیث ۳۰۲
- ۱) قرآن ۳۰۳
- ۲) سنت ۳۰۵

۳۰۹	 (۳) ضروریات مذهب
۳۱۱	 (۴) عقل
۳۱۵	 (۵) علم قطعی
۳۱۸	 (۶) تاریخ معتبر
۳۲۱	 دو نکته
۳۲۳	 کتاب نامه
۳۲۷	 * فهم روشنفرد حدیث
۳۲۷	 چکیده
۳۲۸	 زمینه و نیاز
۳۲۹	 بخش اول: روش فهم درست
۳۲۹	 الف) احراز متن
۳۲۹	 الف - ۱) استناد حدیث
۳۳۰	 الف - ۲) صحت متن
۳۳۲	 ب) فهم متن
۳۳۲	 ب - ۱) فهم واژگان
۳۳۴	 ب - ۲) ترکیبها
۳۳۶	 ب - ۳) سیاق
۳۳۸	 ج) فهم مقصود
۳۳۹	 ج - ۱) بافت و زمینه
۳۴۴	 ج - ۲) تشکیل خانواده حدیث
۳۴۷	 تخصیص
۳۴۷	 تقیید
۳۴۷	 تبیین
۳۵۰	 بخش دوم: برداشت های نادرست

الف) زمینه‌های غیراختیاری.....	۳۵۱
الف - ۱) تصحیف.....	۳۵۱
الف - ۲) تقطیع.....	۳۵۲
الف - ۳) نقل معنا.....	۳۵۳
ب) زمینه‌های غیراختیاری.....	۳۵۵
ب - ۱) تمایلات پژوهشگر.....	۳۵۵
ب - ۲) ساده‌نگاری.....	۳۵۸
کتاب‌نامه.....	۳۶۲
❁ ولایت تشریفی امامان معصوم (ع) (با نگاهی به منابع علم امامان (ع) به نیازهای دینی و هدایتی).....	۳۶۵
۱. مرجعیت دینی امامان (ع).....	۳۶۶
۱ - ۱. چیستی مرجعیت دینی امامان (ع).....	۳۶۷
۱ - ۲. قلمرو مرجعیت دینی پیامبر (ص).....	۳۶۷
۱ - ۳. قلمرو مرجعیت دینی امامان (ع).....	۳۷۰
۲. علم امامان (ع) به نیازهای دینی و هدایتی انسان.....	۳۷۱
۲ - ۱. مقصود از نیازهای دینی و هدایتی.....	۳۷۱
۲ - ۲. روایاتی که بر علم امام (ع) به نیازهای دینی و هدایتی دلالت دارند.....	۳۷۳
۲ - ۳. بالفعل بودن یا ارادی بودن علم امامان (ع).....	۳۸۲
۱ - ۲ - ۳. روایاتی که بر بالفعل بودن علم امامان (ع) دلالت دارند.....	۳۸۲
۲ - ۳ - ۲. روایاتی که بر بالفعل نبودن بخشی از علم امام (ع) دلالت دارند.....	۳۸۳
۲ - ۳ - ۳. جمع دو دسته روایات.....	۳۸۴
۲ - ۴. یکسان بودن یا یکسان نبودن علم امامان (ع) به نیازهای دینی و هدایتی امت.....	۳۸۷
۲ - ۵. مبدأ زمانی علم امامان معصوم (ع) به نیازهای دینی و هدایتی.....	۳۹۱
۳. منابع علم امامان (ع).....	۳۹۴

..... ۳۹۵	۱ - ۳. فهرستی از منابع علم امام علیه السلام
..... ۳۹۸	۲ - ۳. منابع نوشتاری علم امامان علیهم السلام
..... ۳۹۸	۱ - ۲ - ۳. قرآن کریم
..... ۳۹۹	۲ - ۲ - ۳. مصحف علی علیه السلام
..... ۴۰۰	محتوای مصحف علی علیه السلام
..... ۴۰۰	۱. علم کامل علی علیه السلام به تفسیر و تأویل قرآن
..... ۴۰۳	۲. خصوصیات محتوایی مصحف علی علیه السلام از نگاه روایات
..... ۴۰۷	وجود مصحف علی علیه السلام در نزد امامان علیهم السلام
..... ۴۰۹	۲ - ۲ - ۳. جامعه
..... ۴۱۴	ویژگی های جامعه
..... ۴۱۴	ویژگی های محتوایی
..... ۴۱۵	ویژگی های غیر محتوایی
..... ۴۱۶	۴ - ۲ - ۳. الجفر
..... ۴۱۷	جفر احمر
..... ۴۱۹	جفر ابیض
..... ۴۲۱	جفر اکبر و جفر اصغر
..... ۴۲۵	۵ - ۲ - ۳. مصحف فاطمه
..... ۴۲۵	مشخصات ظاهری، املاکننده و نویسنده
..... ۴۲۶	محتوای مصحف فاطمه
..... ۴۲۸	مصحف فاطمه علیها السلام و حلال و حرام
..... ۴۲۹	مصحف فاطمه علیها السلام و قرآن
..... ۴۳۰	مصحف فاطمه علیها السلام و وصیت فاطمه علیها السلام
..... ۴۳۰	وجود مصحف فاطمه در نزد امامان علیهم السلام
..... ۴۳۱	۶ - ۲ - ۳. کتاب فاطمه علیها السلام

- ۷- ۲- ۳- کتاب‌های پیامبران پیشین..... ۴۳۲
- ۸- ۲- ۳- صحیفه‌ها..... ۴۳۴
- ۹- ۲- ۳- جمع‌بندی روایات ناظر به منابع مکتوب علم امامان (ع)..... ۴۳۵
- ۳- ۳- منابع غیر نوشتاری..... ۴۳۷
- ۲- ۳- ۳- الهام..... ۴۴۰
- ۳- ۳- ۳- سخن گفتن فرشته..... ۴۴۲
- ۴- ۳- ۳- روایت حقایق..... ۴۴۹
- ۴- ۳- مفاد روایات ناظر به منابع نوشتاری و غیرنوشتاری علم امامان (ع) و چگونگی جمع آن‌ها..... ۴۵۴
- ۱- ۴- ۳- مفاد روایات ناظر به منابع نوشتاری و روایاتی که بر جامع بودن سنت پیامبر دلالت دارند..... ۴۵۴
- الف) جامعیت میراث علمی پیامبر (ع)..... ۴۵۵
- ب) امامان (ع) آنچه را می‌گویند از کتاب و سنت رسول الله (ص) برگرفته‌اند.... ۴۵۷
- ۲- ۴- ۳- مفاد روایات ناظر به منابع غیرنوشتاری..... ۴۶۰
- ۳- ۴- ۳- جمع بین دو دسته روایات..... ۴۶۱
- چگونگی جمع دو دسته روایات ناظر به منابع علم امام (ع) از دیدگاه علامه مجلسی.. ۴۶۵
- ۵- ۳- روایات تفویض و نسبت آنها با روایات ناظر به منابع علم امام (ع)..... ۴۶۷
- ۱- ۵- ۳- معنای تفویض و اقسام آن..... ۴۶۷
- ۲- ۵- ۳- حکم تفویض تشریع استقلالی و غیراستقلالی..... ۴۷۴
- ۳- ۵- ۳- روایات ناظر به تفویض تشرعی..... ۴۷۷
- ۲- روایات ناظر به تفویض تشریع به امامان (ع)..... ۴۸۶
- ۳- چگونگی تفویض تشریع به امامان (ع) با توجه به جمع بین روایات..... ۴۸۹
- نتیجه‌گیری..... ۴۹۲
- کتاب‌نامه..... ۴۹۴

۴۹۷	● جریان غلو و تأثیر آن بر معارف اهل بیت (علیهم السلام)
۴۹۷	یک. کلیات
۴۹۷	پیشینه بحث غلو
۴۹۷	غلو در میان اهل سنت
۴۹۸	پیشینه بحث از غلو در شیعه
۵۰۱	معناشناسی غلو
۵۰۲	اسباب و انگیزه‌های غلو
۵۰۲	۱. حب افراطی در کنار جهل و حماقت
۵۰۵	۲. جاه‌طلبی و راست‌خواهی
۵۰۶	۳. پولپرستی و دنیا‌طلبی
۵۰۷	۴. تخریب همه امامان (علیهم السلام) و مذهب شیعه
۵۱۰	۵. احساس کوتاهی در گذشته
۵۱۱	ابزارها و روش‌های غالیان
۵۱۱	دروغگویی و جعل حدیث
۵۱۳	جعل کتاب یا اصل حدیثی
۵۱۴	دس اکاذیب در کتب حدیث
۵۱۵	الفاظ ناظر به جریان غلو در کتب رجال
۵۱۶	اختلاف دیدگاه درباره اتهام به غلو
۵۱۸	دو. تأثیر جریان غلو بر معارف اهل بیت (علیهم السلام)
۵۲۵	محورهای اعتقادی غالیان
۵۲۵	۱. اعتقاد به الوهیت یا ربوبیت امامان (علیهم السلام)
۵۲۶	عبدالله بن سبأ
۵۲۸	دیگر فرقه‌های غالی
۵۳۱	۲. اعتقاد به نبوت امامان (علیهم السلام)

۲۲ موسوعة معارف أهل البيت (ع) / ج ۱

۳. اعتقاد به علم غیب ذاتی برای امامان (ع) ۵۳۲
۴. انکار موت امامان (ع) ۵۳۷
۵. ادعای نبوت، امامت و یا باییت ۵۳۸
۶. اعتقاد به حلول ۵۴۲
۷. اعتقاد به جبر و تشبیه ۵۴۳
۸. اعتقاد به تفویض ۵۴۴
۹. اعتقاد به تناسخ ۵۴۵
۱۰. انکار معاد و بهشت و جهنم ۵۴۶
۱۱. اعتقاد به تحریف قرآن ۵۴۷
۱۲. اباحیگری و اسقاط تکالیف ۵۵۰
- سه. مبارزه ائمه (ع) با جریان غلو ۵۵۲
- دعوت به توبه ۵۵۳
- هشدار به شیعیان درباره ارتباط با غالیان ۵۵۳
- استخبار از افکار و سخنان غالیگران ۵۵۴
- معرفی جایگاه حقیقی امام (ع) ۵۵۴
- رد افکار و سخنان غالیان ۵۵۵
- ابراز بیزاری و برائت از غالیگران ۵۶۰
- تکفیر و تفسیق غالیان ۵۶۱
- لعن و نفرین غالیان ۵۶۱
- دستور نابودی سران غلو ۵۶۱
- کتابنامه ۵۶۴
- ❁ پدیده نقل به معنا در روایات ۵۶۷
- درآمد ۵۶۷
- یک. جواز نقل به معنا ۵۷۰

الف) روایات.....	۵۷۱
ب) رویه عقلا.....	۵۷۴
ج) سیره صحابه و راویان.....	۵۷۶
د) عسر و حرج در نقل به الفاظ.....	۵۷۸
دو. نقل به معنا؛ امری رایج یا نادر.....	۵۷۸
الف) نقل وقایع با الفاظ مختلف.....	۵۷۹
ب) تحلیل ادله جواز.....	۵۸۱
ج) تحلیل بافت فرهنگی.....	۵۸۱
سه. پیامدهای فقه‌الحديثی نقل به معنا.....	۵۸۳
الف) موجه نبودن دقت‌های ظریف عقلی و فلسفی.....	۵۸۳
ب) لزوم پرهیز از تطبیق‌های سبب‌زده.....	۵۸۶
ج) لزوم توجه به مضمون مشترک روایات در استنباط‌های فقهی.....	۵۹۰
د) دگرگونی در معنای اصلی حدیث.....	۵۹۲
چهار. نکته‌های پایانی.....	۵۹۵
الف) لزوم گردآوری روایات مربوط به یک مسئله یا موضوع.....	۵۹۵
ب) شناسایی موارد نقل به معنا با دقت و تأمل در روایات.....	۵۹۶
ج) توجه به قدر مشترک الفاظ.....	۵۹۶
د) موارد استثنا در نقل به معنا.....	۵۹۶
کتاب‌نامه.....	۶۰۰
❖ قلمرو دین.....	۶۰۳
تعریف دین.....	۶۰۴
دیدگاه‌ها در قلمرو دین.....	۶۰۵
۱. دیدگاه حداقلی.....	۶۰۵
۲. دیدگاه حداکثری.....	۶۰۶

۳. راه اعتدال ۶۰۶
- روش‌های کشف قلمرو دین ۶۰۶
۱. روش برون‌دینی ۶۰۷
۲. روش درون‌دینی ۶۰۷
۳. روش تلفیقی ۶۰۷
- اول) دلایل عقلی و قلمرو دین ۶۰۷
- الف) نیاز انسان به قانون و اجرای صحیح آن ۶۰۷
- ب) نیاز انسان به رفع اختلاف ۶۰۸
- ج) نیاز انسان برای رسیدن به کمال و شناختن راه رسیدن به آن ۶۱۰
۱. هدفمندی آفرینش انسان ۶۱۰
۲. اختیاری بودن کمال ۶۱۰
۳. نیاز انسان به شناخت مسیر کمال ۶۱۰
۴. ناتوانی ابزار عمومی معرفت انسان از درک راه رسیدن به کمال ۶۱۰
- د) نیازهای انسان و انتظار او از دین ۶۱۱
- نقد و بررسی ۶۱۲
- دوم. قرآن و قلمرو دین ۶۱۲
- قلمرو جامعیت قرآن ۶۱۳
۱. جامعیت قرآن در بیان علوم و معارف ۶۱۴
۲. جامعیت قرآن در بیان امور دینی ۶۱۴
۳. جامعیت قرآن در بیان حق و باطل ۶۱۴
۴. جامعیت قرآن در امور دین و دنیا ۶۱۵
۵. جامعیت قرآن در امور مربوط به هدایت ۶۱۵
- سوم. روایات و قلمرو دین ۶۱۵
- استدلال‌های محدودیت قلمرو دین ۶۲۱

فهرست مطالب ۲۵

استدلال به آیات ۶۲۱

استدلال به روایات ۶۲۲

نقد این استدلال ۶۲۳

نتیجه گیری ۶۲۴

کتاب نامه ۶۲۵

www.ketab.ir

دیباچه

در خلال تدوین موسوعه و بررسی روایات در کتب اربعه و استخراج محتوای احادیث در ابواب مختلف به صورت درختواره موضوعی، با نکات کلیدی مواجه شدیم که در حقیقت به منزله کلیدواژه‌های اصلی برای فهم کلام معصومین علیهم‌السلام به شمار می‌آید؛ موضوعاتی چون:

۱. معارف و حیانی و معارف عقلانی، ۲. اهل البیت علیهم‌السلام و جایگاه تقیه در تبیین دین، ۳. بررسی تأثیر تقیه در روایات اعتقادی، ۴. ولایت تشریعی امامان معصوم علیهم‌السلام، ۵. پدیده نقل به معنا در روایات، ۶. میراث حدیث شیعه، ۷. فهم رُشمن حدیث، ۸. نقد محتوای حدیث، ۹. قلمرو دین، ۱۰. وضع، جعل حدیث و آثار آن بر مباحث دینی و اجتماعی و ۱۱. جریان غلو و تأثیر آن بر معارف اهل البیت علیهم‌السلام.

نیاز به درک درست از معنای تقیه و حوزه آن و نیز تفاوت میان معارف عقلانی و حیانی، ولایت تشریعی امامان معصوم علیهم‌السلام و جایگاه آنان در رابطه با تبیین دین و این که آیا ائمه علیهم‌السلام صرفاً مبین بوده یا دارای ولایت تشریعی همچون رسول خدا صلی الله علیه و آله نیز می‌باشند؛ از جمله مباحث مهم در فهم محتوای احادیث منقول است.

پرسشی که مطرح می‌شود این که؛ آیا نقل به معنا و اجازه آن از طرف امامان علیهم‌السلام، خللی در محتوای روایات ایجاد کرده است، با توجه به این که راویان از نظر تحمل حدیث و درک مفاد آن متفاوت بوده‌اند؟

آیا در مورد جایگاه سند روایت و اهمیت آن، میان احادیث فقهی و مسائل فرعی با احادیث در حوزه معارف دین، تفاوتی نیست؟ یا چون در حوزه فروع و مباحث فقهی، عقل جایگاهی ندارد و باید تابع نص بود؟ آیا در مباحث فقهی باید به صدور روایت اطمینان پیدا کرد، بر خلاف روایات در حوزه معارف که در غالب آنها محتوای روایت با حکم عقل هماهنگ است - به این معنا که عقل خود به آن حقیقت نائل آمده است - لذا روایت نیز ارشاد به همان حکم عقل می باشد گرچه در انتساب روایت به معصوم (ع) باید از نظر سند اطمینان حاصل کرد؟ این مطلب در مقاله «معارف و حیاتی و معارف عقلانی»، به آن پرداخته شده است.

موضوع دیگری که دارای اهمیت بسزایی در حجّت احادیث و تشخیص صحیح از سقیم می باشد، مسئله جعل حدیث است که در طول تاریخ ۲۵۰ سال، با فراز و فرودهایی که در این دوره برای امامان شیعه (ع) و شیعیان از ناحیه حاکمان و جریان های فرهنگی حاکم به وجود آمده، باید مورد توجه و ارزیابی قرار گیرد که در مقاله «وضع و جعل حدیث» به آن پرداخته شده است. جریان غلو و غالیان در میان شیعیان، به ویژه در مورد مسئله ولایت و مقامات صاحبان ولایت و تأثیر آن در حوزه معارف دین و نیز در حوزه امامت و نبوت، از مباحث بسیار مهم و در خور تأمل است که در مقاله «غلو و تأثیر آن بر معارف اهل البيت (ع)» آمده است.

مباحثی چون قلمرو دین و این که ما باید انتظار بیان چه مسائلی را از دین داشته باشیم و چه مسائلی مربوط به حوزه عرف و عقلا است و نیز فهم روشمند حدیث و نقد محتوای حدیث نیز، از مسائل بسیار با اهمیت و قابل توجه است.

در فهم روشمند حدیث، در ابتداء مرحله احراز متن یعنی اطمینان از انتساب و صحت متن و سپس فهم متن به لحاظ درک منطوق و ظاهر استعمالی - یعنی اراده استعمالی متکلم - و در مرحله سوم، فهم مقصود و مراد جدی متکلم است که از طریق توجه به فضا و زمینه صدور و نیز خانواده حدیث، باید مورد توجه محقق قرار گیرد.

همچنین در مقاله «نقد محتوایی حدیث» به تلاش محدثان و محققان برای جداسازی احادیث درست و سره از احادیث نادرست و ناسره اشاره شده است. نقد حدیث در یک تعریف، عبارتست از سنجش آن با معیارهای استوار و روشن نمودن نقاط ضعف سند و متن آن با این هدف که جهت اعتبار و حجّیت روایت را تأمین کند. با نقد سند، در پی صحت انتساب، و با نقد متن، به دنبال سازگاری محتوا با مجموع آموزه‌های معتبر و پذیرفته شده از جمله معارف و حیانی و بشری می‌باشیم. با اطمینان نظر و تأمل در این مباحث می‌توان محقق را به درک درست از مجموعه میراث بر ارزش روایات شیعی پرتوان ساخت.

مجموعه مقالات گردآمده در این مجلد نتیجه تلاش‌های نظری جمعی از فضلا و محققان -وزوی- دانشگاهی است که در زمینه این موضوعات مقاله و کتاب داشته و در این موضوعات دارای تخصص و دقت نظر می‌باشند. امید آن‌که مطالعه این مقالات بتواند محققان را در جهت فهم بهتر از میراث روایی شیعه کمک کند.

محمد صادق کامران

دبیر هیأت علمی و مسئول مؤسسه معارف اهل البیت علیهم‌السلام